

N:o 20.

Ank. till Riksd. kansli den 23 mars 1888, kl. 1 e. m.

Andra Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3, i anledning af väckta motioner om förändring i kongl. förordningen angående försäljning af vin och maltdrycker m. m., den 24 oktober 1885.

Utskottet har fått mottaga följande i Andra Kammaren väckta motioner, hvilka åsyfta förändringar och tillägg i gällande förordning angående försäljning af vin, maltdrycker, kokadt kaffe och andra tillagade, icke spirituösa drycker, nemligen:

n:o 164 af herr *Liss Olof Larsson*, som föreslår att rättigheten till försäljning af maltdrycker för afhemtning i mindre quantitet än tio liter skall likställas med hvad föreskrifvet är angående sådan handel med vin;

n:o 91 af herr *O. Andersson* i Lyckorna, som anser att för rättigheten att å landet för afhemtning hålla till salu vin och maltdrycker till mindre quantitet än tio liter skola samma bestämmelser gälla, som nu äro stadgade beträffande utskänkning af nämnda drycker;

n:o 48 af herr *P. Waldenström*, med hvilken 35 kammarens ledamöter instämt, som åsyftar sådana förändringar i nu gällande förordning, dels att handel med vin och maltdrycker icke må vara förenad med annan handel, till hvars bedrifvande särskild anmälan erfordras, dels att all handel med dessa drycker å allmän väg eller plats må vara alldeles förbjuden; samt slutligen

n:o 117 af herr *E. Åkerlund*, som hemställer, att Konungens befallningshafvande beröfvas all rätt att utan kommunalstyrelsernas hörande bevilja sådan rättighet till försäljning af vin och maldrycker, som omförmäles i § 7 af nu gällande förordning.

Utskottet har vid behandlingen af dessa motioner ansett det icke olämpligt att i minnet återföra de hufvudsakliga dragen af det lagstiftningsarbete, som på ifrågavarande område under de två sista årtiondena i vårt land pågått.

I kongl. förordningen angående utvidgad näringsfrihet den 18 juni 1864 nämnas bland icke frigifna näringar: tillverkning eller försäljning af bränvin samt handel med andra brända eller destillerade drycker, källare-, vinskänks-, schweitzeri-, värdshus-, traktörs-, krog- eller annan dylik rörelse. Något särskildt stadgande angående handeln med maldrycker förekommer i förordningen icke, och torde denna handel af de flesta ansetts tillhöra de fria näringsfången. Den föreställningen synes till och med vid tiden för tillkomsten af nämnda förordning hafva varit på många håll omfattad, att tillverkningen och försäljningen af maldrycker vore förtjenta af uppmuntran, emedan man i ölet trodde sig hafva funnit en oskyldig och oskadlig dryck, som väl lämpade sig såsom ersättning för bränvinet, hvars omåttliga och fördärfvliga bruk man på lagstiftningsväg ville motverka. Allmän och obestridd var emellertid icke redan då åsigten om nyttan af den fria och okontrollerade handeln med maldrycker. I justitieombudsmannens berättelse för år 1862 omförmäles, att missbruk och störande oordningar i en betänklig utsträckning uppkommit i följd af den obegränsade tillåtelsen till ifrågavarande försäljnings utöfning, och vid de två sista ständsriksdagarne väcktes motioner i syfte att inskränka och kontrollera utskänkningen af maldrycker. Dessa motioner ledde dock ej till något resultat, emedan stånden stannade i olika beslut. Men Kongl. Maj:t utfärdade det oaktadt *den 7 december 1866*, med anledning af justitieombudsmannens embetsberättelse och ingångna klagomål samt emedan inom olika delar af landet skiljaktiga åsigter gjort sig gällande i afseende å hvad som erfordrades för vinnande af behörighet att till förtäring på stället försälja vin, öl, dricka, porter o. s. v., en förordning angående villkoren för försäljning, till förtäring på stället, af vin, öl, kaffe eller andra icke spirituösa drycker. Den grundsats, hvarpå denna förordning hvilar, uttalas i inledningen till den-

samma, der det säges, att "Kongl. Maj:t, som ansett det vara af vigt att denna angelägenhet genom meddelande af allmänna föreskrifter i ämnet sålunda ordnades, att *utvägen till försörjning genom bedrifvande af en i och för sig oskadlig rörelse icke inskränktes mer, än som erfordrades för tryggande mot dess missbruk och till förekommande, såvidt ske kunde, af oordningar*, funnit godt att uti detta ämne utfärda föreskrifter". — I § 1 af denna förordning stadgas, sedan de strängare vilkoren för erhållande af tillstånd att till förtäring på stället försälja vin blifvit föreskrifna, angående rättighet till sådan försäljning af malt-drycker, att om någon vill till förtäring på stället, vare sig med eller utan mat, men utan samband med rättighet till utskänkning af bränvin eller andra brända eller distillerade drycker, mot betalning hålla allmänheten tillhanda öl, dricka, porter, han endast behöfver derom göra skriftlig anmälan hos kommunalnämndens ordförande och läns-mannen i orten, samt i stad hos magistraten, med bifogande af betyg om god frejd samt uppgift å det ställe, der försäljningen skall ega rum. Hvad sålunda blifvit stadgadt, skulle iakttagas hvarje gång försäljningsställe ombyttes. Kommunalmyndigheterna medgafs rätt att, derest oordningar visade sig å försäljningsställe eller osedlighet derstädes bedrefves, efter föregången varning, förbjuda rörelsens fortsatta bedrifvande. Vidare meddelades särskildt föreskrift i fråga om försäljning vid marknad, hvarjemte stadgades, att förordningen icke hade tillämpning på gästgifvare eller dem, som utom hus, vare sig medels kringbärande eller från bord eller eljes i mindre omfattning idkade försäljning af icke spirituösa drycker, utom vin.

Enligt 1866 års förordning erfordrades sålunda för rättighet att idka utskänkning af maltdrycker endast, att anmälan derom gjordes, hvaremot rättigheten att utskänka vin var gjord beroende af dertill utverkadt tillstånd. Någon föreskrift angående sådan försäljning af berörda drycker, som sker till afhemtning, ansågs ännu icke vara af omständigheterna påkallad. Förordningen hade tillkommit mera i ändamål att stäffa den olaga utskänkning af bränvin, som skedde i samband med och i skydd af utskänkningen af vin och maltdrycker, än för att hämma konsumtionen af dessa drycker, hvilka fortfarande betraktades såsom oskyldiga och oskadliga njutningsmedel.

Denna förordning hade emellertid icke varit tillämpad längre tid än ett år, då förslag sedan framställdes om inskränkning i den genom densamma medgifna frihet. Vid 1868 års riksdag väcktes nemligen af en ledamot i Andra Kammaren motion om aflåtande af en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om sådana ändringar och tillägg i förordningen den 7 december 1866, hvarigenom vederbörande kommunal-

styrelse erhöle rättighet att uppgöra samt till vederbörlig granskning och stadfästelse af Konungens befallningshafvande till denna inlemna närmare stadgar angående antalet och belägenheten inom kommunen af ölstugor eller så kallade nykterhetsvärdshus, sättet för sådan utföring och kontrollen deröfver, samt vederbörlig pröfning af de personers lämplighet för densamma, som sådan rättighet söka. Motionen tillvann sig det afseende, att det tillfälliga utskott, som hade att behandla densamma, tillstyrkte aflåtande af en skrifvelse uti den af motionären föreslagna syftning, hvilket förslag dock icke blef af Riksdagen godkänt. Någon åtgärd från Riksdagens sida föranleddes ej heller af en i Andra Kammaren år 1870 väckt motion om förbud för landt-handlande att befatta sig med försäljning af spritvaror, öl och porter eller att utan betalning utdela dylika varor. Deremot beslöt Riksdagen påföljande år, med anledning af i begge kamrarne afgifna motioner, aflåtandet af en skrifvelse till Konungen, med anhållan om förändring i vissa uppgifna afseenden i den gällande förordningen, hvilken skrifvelse besvarades med kongl. kungörelsen *den 22 augusti 1871*, hvarigenom meddelades vissa inskränkande bestämmelser rörande försäljning af ifrågavarande drycker vid marknad och kungjord allmän torgdag, vare sig i stad eller å land, så och vid vapenöfningsmöte å landet.

Redan vid 1872 års riksdag väcktes å nyo förslag om ändring uti ifrågavarande förordning. Med anledning af en i Andra Kammaren afgifven motion i hvilken säges, att "de så kallade ölstugorna ej äro bättre än de gamla bränvinskrogarne", hemstälde Riksdagen uti skrifvelse den 22 april 1872 om inskränkning i den hittills medgifna rättigheten för enhvar, som eger god frejd, att efter föregående anmälan hos vederbörande myndighet till förtäring på stället försälja öl, dricka, porter, kokadt kaffe eller andra icke spirituösa drycker, med undantag af vin. Och Kongl. Maj:t, som ansåg, att, "då den oinskränkta rättigheten att till förtäring på stället mot betalning hålla allmänheten till handa maldrycker föranledt betänkliga oordningar, till förebyggande af dessa, det vore lämpligt, att å sistomförmälda drycker de der, i likhet med vin, innehölle alkohol och, njutna i större mängd, kunde verka rusgifvande, uti ifrågakomna afseendet tillämpades enahanda föreskrifter, som gälde angående vin, dock att derigenom någon inskränkning icke skedde i den allmänheten medgifna rättigheten att *utomhus i mindre omfattning*, vare sig medels kringbärande eller från bord eller eljes försälja maldrycker", utfärdade i öfverensstämmelse härmed kungörelsen *den 22 februari 1873*, hvarigenom samma föreskrifter, som voro stadgade i fråga om rättighet till försäljning af vin till förtäring på stället, jemväl skulle tillämpas i afseende å enahanda

försäljning af maltdrycker, eller att rättigheten dertill skulle bero af förvärfvadt tillstånd, som Konungens befallningshafvande egde att meddela, sedan kommunalnämnd eller magistrat blifvit hörd angående den sökandes lämplighet att försäljningen förestå.

Hade den ifrågavarande lagstiftningens hufvudsakliga syftemål hittills varit att ordna handeln med vin och maltdrycker på ett sådant sätt, att det under skylten af denna handel bedrifna lönkrögeriet skulle i möjligaste måtto kunna förhindras, utan att några andra band lades på meranämnda handtering, så hade, i följd af erfarenhetens vittnesbörd derom, att försäljningen af vin och maltdrycker äfven i och för sig kunde blifva menlig för sedlighet och ordning, numera den uppfattningen börjat framträda, att lagstiftningen här jemväl hade till uppgift att söka motverka det omåttliga förtärandet af omförmälda drycker. För en sådan uppfattning, hvilken, såsom ofvan blifvit antydt, visserligen icke var främmande för 1873 års kungörelse, voro dock de genom denna kungörelse gjorda inskränkningarna i den medgifna friheten att försälja maltdrycker icke tillfyllestgörande. Den åsigten började allt mera göra sig gällande, att kommunerna borde berättigas att sjelfva bestämma, huruvida sådan försäljning, som här är i fråga, öfver hufvud taget skulle inom deras områden få förekomma eller icke, äfvensom att denna försäljning icke borde få utöfvas af landthandlande. I sådan syftning väcktes ock vid riksdagen 1874 i Andra Kammaren tvenne motioner; hvarjemte Kongl. Maj:t i en till samma Riksdag aflemnad proposition framlade fullständiga grunder för en lagstiftning i detta ämne. Ur motiveringen till det kongl. förslaget må, såsom belysande för den allmänna opinionen i frågan, följande återgifvas: »Af mål angående rätt till utskänkning af vin och maltdrycker, hvilka under år 1873 i betydligt antal från alla rikets delar dragits under Kongl. Maj:ts pröfning, inhemtas, att såväl hos kommunalstyrelserna som ortmyndigheterna gjort sig gällande den åsigt, att antalet af de så kallade ölstugorna borde i ordningens och sedlighetens intresse så mycket som möjligt inskränkas, och att förty personer, emot hvilkas lämplighet att utöfva sådan försäljning anmärkning icke förekommit, likväl kunde och borde förvägras tillstånd dertill endast af det skäl, att försäljningen icke ansåges vara inom vederbörande kommun behöflig. Vissa kommuner hafva till och med fattat beslut om förbud mot all försäljning af dylik art inom kommunens område, å hvilka beslut likväl fastställelse, då sådan blifvit sökt, icke kunnat i enlighet med nu gällande lagstiftning i ämnet meddelas». Riksdagen gillade, med några mindre väsentliga förändringar, de föreslagna grunderna,

hvarefter i hufvudsaklig öfverensstämmelse dermed förordningen den 18 september 1874 utfärdades.

De strängare bestämmelser, som i den nya förordningen stadgades, äro hufvudsakligen följande: tillstånd att vid måltider hålla spisande gäster till handa vin eller maltdrycker meddelas af Konungens befallningshafvande, men endast tills vidare och så länge den ej finner skäl att återkalla den gifna tillåtelsen; rättighet att annorlunda eller i vidsträcktare omfattning, till förtäring på stället, tillhandahålla allmänheten vin eller maltdrycker må ock af Konungens befallningshafvande hvarje gång för högst 3 år beviljas; antalet utskänkningsställen af vin och maltdrycker får ej göras högre än det af kommunalstyrelsen tillstyrkta, hvilken styrelse jemväl eger bestämma de trakter, hvarinom sådan rörelse får utöfvas; den, som idkar handel i öppen bod, må ej tillåtas att, till förtäring på stället, mot eller utan betalning utlemna sådana drycker; ansvar såsom för olaga utskänkning drabbar den, som i saknad af sådan utskänkingsrätt tillåter att dessa drycker, sedan de af honom blifvit köpta, förtäras i närheten af försäljningsstället å område, hvaröfver han eger att förfoga; kommunalnämnden berättigas att förbjuda landthandlande, som utöfva försäljning af vin och maltdrycker till afhemtning på sådant sätt, att oloflig utskänkning derigenom främjas eller oordningar eljes föranledas, fortsatt försäljning af nämnda drycker.

Det var sålunda ganska långt gående restriktioner, som genom förordningen af år 1874 infördes i lagstiftningen angående rättigheten att tillhandahålla allmänheten vin och maltdrycker. Kommunerna så i stad som på landsbygden tillerkändes en temligen vidsträckt rätt att från sitt område utestänga eller derinom inskränka denna rörelse, och särskildt berättigades kommunalnämnden att i vissa fall förbjuda all vidare försäljning till afhemtning, hvilken senare rättighet i den af Kongl. Maj:t till Riksdagen afgifna proposition motiverades dermed, att, då den offentliga polismyndighetens representanter å landsbygden vore fåtaliga och spridda på vidsträckta områden och kommunalnämnden således kunde sägas vara i viss mening ansvarig för tillståndet inom kommunen i afseende å ordning och sedlighet, så torde den foljdrigtigt böra berättigas att förhindra en rörelse, som den funne obehöflig och menligt inverkan på medlemmarne i berörda hänseenden. Förbudet för den, som idkar handel i öppen salubod, att tillhandahålla allmänheten vin och maltdrycker, var grundadt på den antagliga förutsättningen att sådan person icke kan med erforderlig omsorg samtidigt till förtäring på stället hålla allmänheten till handa rusgifvande drycker. Deremot blefvo landthandlande fortfarande bibehållna vid deras förut

åtnjutna rättighet att till afhemtning försälja vin och maltdrycker, enär förbud äfven för sådan försäljning icke ansågs, utan allt för stor inskränkning i den allmänna handelsfriheten, kunna i förordningen stadgas.

Emellertid trodde man sig snart finna, att ej heller sistomförmälda författning uppfylde det med densamma åsyftade ändamål. Klagomål förspordes deröfver, att kommunalnämnderna ej alltid såsom sig borde utöfvade den åt dem medgifna rätten att under vissa förutsättningar förbjuda fortsatt försäljning till afhemtning, hvarför det ansågs önskligt, att den rättighet att omedelbart meddela försäljningsförbud, som tillkommer Konungens befallningshafvande i fråga om utskänkingsställe, jemväl borde blifva Konungens befallningshafvande tillagd i fråga om landthandlandes försäljning till afhemtning. Äfven ansågos de för öfverträdelse af författningen stadgade straffbestämmelserna allt för otillräckliga med hänsyn till den ej sällan rätt betydliga vinst, hvarmed handteringens olofliga utöfvande lockade den mindre nogräknade, hvarför böterna borde skärpas till större likhet med hvad som i bränvinsförordningen finnes stadgad. Slutligen ansågs det ock ytterst svårt att öfvervaka det sätt, hvarpå den landthandlande tillkommande rättighet att för afhemtning hålla allmänheten till handa vin och maltdrycker af dem bedrefves, och att lagligen beifra dervid förefallande missbruk, hvadan med förnyad styrka det ofta och länge gjorda yrkandet uttalades, att denna försäljning ej borde få med annan handel förenas. Också hafva vid nästan hvarje af de följande riksdagarne af representanter från vidt skilda trakter af landet afgifvits motioner, som åsyftat att i så måtto skärpa lagstiftningen angående försäljning af vin och maltdrycker, att handel med dessa drycker till afhemtning icke måtte få utöfvas med mindre än att rättighet dertill blifvit särskildt sökt. Redan vid 1875 års riksdag hade motion blifvit väckt derom, att för rättigheten att å landet sälja vin till mindre parti än 15 kannor skulle särskildt tillstånd erfordras; och vid följande riksdag väcktes flera förslag dels afseende enahanda inskränkningar som den nyss nämnda i rättigheten att sälja vin, dels ock stadgandet af strängare straffbestämmelser i förordningen angående försäljning, till förtäring på stället, af vin och maltdrycker. Riksdagens deraf föranledda skrifvelse hade till följd utfärdandet af *kongl. kungörelsen* om vissa ändringar i nådiga förordningen den 18 september 1874 angående villkoren för försäljning, till förtäring på stället, af vin och maltdrycker o. s. v. den 30 november 1876. Genom denna kungörelse skärptes straffbestämmelserna för oloflig försäljning och bragtes i närmare öfverensstämmelse med dem, som voro stadgade för olaglig utskänkning af bränvin, men i den landthandlandena hittills medgifna rättigheten att till afhemtning

försälja vin och maltdrycker skedde ingen annan förändring, än att förbud för sådan försäljning kunde äfven omedelbarligen af Konungens befallningshafvande utfärdas. För öfrigt skulle hvad som fans stadgadt angående försäljning vid marknad o. s. v. äfven tillämpas i afseende å försäljning vid hvarje annan till folksamling föranledande förrättning å landet.

Sedan vid tvenne föregående riksdagar framställningar gjorts om utfärdande af ytterligare restriktiva föreskrifter rörande ifrågavarande försäljning, för så vidt denna försäljning utöfvades vid gästgifverier samt vid marknad, kungjord allmän torgdag o. s. v., bragtes vid 1881 års riksdag förslag å bane, att för försäljning af vin och maltdrycker å landet, vare sig till afhemtning eller till förtäring på stället, tillstånd skulle erfordras af kommunalnämnd, kommunalstämma och Konungens befallningshafvande. Motionen, som af utskottet afstyrktes, »när ny lagstiftning i fråga om villkoren för försäljning af maltdrycker jemte vin m. m. vore att förvänta», förnyades året derpå, då den, af utskottet tillstyrkt endast i hvad den afsåg vin, af Riksdagen afslogs. Ett dylikt öde drabbade en vid samma riksdag afgifven motion, hvori hemställes, dels att rättigheten till försäljning af vin och maltdrycker skulle fråntagas landthandlande, dels att tillverkare af dessa drycker måtte förbjudas att å annan än med vederbörligt tillstånd af kommunalnämnden dertill bestämd plats eller försäljningslokal afyttra sina varor. Vid riksdagen 1883 afgåfvos flera förslag i ämnet. Första Kammaren beslöt ock i enlighet med dess tillfälliga utskotts hemställan aflåtandet af en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om sådan ändring i förordningen den 18 juni 1864, att handel i salubod på landet med vin och maltdrycker till afhemtning måtte förbjudas, derest icke särskildt tillstånd, gällande för ett år i sänder, blifvit medgifven i den ordning, som var stadgad i förordningen om rätt till utskänkning af sådana varor. Andra Kammaren åter, inom hvilken flera förslag blifvit gjorda, afslog slutligen ett under öfverläggningen i kammaren framställt förslag, att den, som vill till afhemtning hålla vin eller maltdrycker till salu, skall vara skyldig dertill utverka sig tillstånd i stad af magistrat och på land af kommunalnämnd, som kan meddela sådant tillstånd för en tid af högst 3 år i sänder, samt att magistrat måtte erhålla samma rättighet, som i gällande förordning är medgifven kommunalnämnd, att för viss tid eller för alltid förbjuda sådan handlande i stad, som genom handel till afhemtning af vin eller maltdrycker främjar oloflig utskänkning eller eljes föranleder oordningar, all vidare försäljning af nämnda drycker. Sistnämnda förslag återkom vid följande riksdag, framburet i tvenne uti Andra Kammaren afgifna motioner, men lyckades ej heller

denna gång tillvinna sig Riksdagens bifall. Bättre framgång rön-
te de vid riksdagen 1885 i samma riktning afgifna motioner, af hvilka i
den ena föreslogs, att försäljning af vin och maldrycker, vare sig till
afhemtning eller till förtäring på stället, icke må, vare sig i stad eller
på landsbygd, förenas med annan handel, till hvars bedrivande särskild
anmälan erfordras, samt att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета för att
en kommande Riksdag föreläggas ett på detta beslut grundadt förslag
till ny förordning om villkoren för försäljning af vin och maldrycker.
Riksdagen anhöll nemligen i förut omförmälda skrifvelse till Kongl.
Maj:t om sådan ändring i gällande lagstiftning, att den, som vill åt
allmänheten tillhandahålla vin och maldrycker till salu för afhemtning
till mindre qvantitet än 10 liter, skall vara skyldig dertill utverka sig
tillstånd i samma ordning, som bestämmes i §§ 3—6 i kongl. förord-
ningen den 18 september 1874 angående villkoren för försäljning till
förtäring på stället af vin och maldrycker, samt att magistrat må er-
hålla rättighet att för viss tid eller för alltid förbjuda försäljare i stad
vidare försäljning af nämnda drycker i det fall och på det sätt, som
medgifvits kommunalnämnd i 14 § af nyss åberopade kongl. förordning,
såsom denna paragraf numera lyder i kongl. kungörelsen den 30 no-
vember 1876. Med anledning af denna Riksdagens skrifvelse utfär-
dade Kongl. Maj:t nu gällande förordning angående försäljning af vin,
maldrycker, kokadt kaffe och andra tillagade, icke spirituösa drycker
den 24 oktober 1885, i hvilken Riksdagens beslut fastställdes endast för
så vidt det berörde inskränkning i rättigheten att *å landet* utan sär-
skildt tillstånd för afhemtning hålla *vin* till salu äfvensom i afseende
å rätt för magistrat att, i likhet med kommunalnämnd, i visst fall med-
dela försäljningsförbud, hvaremot rättigheten att till afhemtning för-
sälja *maldrycker*, likasom rättigheten till samma försäljning af vin *i*
stad, lemnades utan inskränkning.

Af ofvan lemnade redogörelse för utvecklingsgången af lagstift-
ningen på här i fråga varande område framgår, att nu gällande stränga
restriktioner endast steg för steg kunnat genomföras. Sådant var ock
att vänta. Om de stridiga åsigtter, som vid behandlingen af denna
lagstiftningsgren sökt göra sig gällande, bära ock Riksdagens protokoll
under de senaste 20 åren nogsamtt vittne. I näringsfrihetens namn har
hvarje förslag, hvarmed en inskränkning åsyftats i här omhandlade

näringsfängs fria utöfvande, inom Riksdagen bekämpats och ofta, af den ena eller andra statsmagten, förkastats. Men å andra sidan har ock, såsom af lagstiftningens gång synes, den åsigten allt mera gjort sig gällande, att inskränkningar i den enskildes frihet skulle kunna vidtagas, dock alltid med fäst afseende derpå, att dessa inskränkningar ej finge gå längre, än som vore af behovet oundgängligen påkalladt. Redan det allmänna besvärs- och ekonomiutskottet vid ståndsriksdagen 1862—63 yttrade vid handläggningen af en motion i detta ämne — och samma utskott vid följande riksdag återopade vid enahanda tillfälle dess ord —, att det torde innebära en billig fordrau, att en kommun, hvars trefnad störes derigenom, att en dylik rättighet som den ifrågavarande utöfvades på ett sätt, som uppenbarligen icke vore med lagstiftningens afsigt öfverensstämmande, men likväl af åklagaremagten ofta oåtkomligt, erhöle rätt att göra sig qvitt en sådan källa till oordningar, eftersom det icke vore näringsfrihetens grundsats, som derigenom förnärmades, utan endast sjelfsväldets anspråk som tillbakavisades. Men icke blott kommunens ofvan berörda rätt att förbjuda en handtering, som uppenbarligen bedrifves på ett för dess lugn och välbefinnande skadligt sätt, har i vår lagstiftning angående försäljning af vin och maltdrycker blifvit erkänd, utan har ock den principen der tillämpats, att samhället äfven har befogenhet att förbjuda sådan rörelse, hvaraf mera skada än gagn för det allmänna kan vara att förvänta.

Under återopande af de skäl, som finnas anförda uti en af herr *Liss Olof Larsson* vid senaste riksdag afgifven motion, har samma motionär uti ofvan först omnämnda motion hemställt, att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om sådan ändring i nu gällande lagstiftning angående vin och maltdryckers m. m. försäljning, att den som vill åt allmänheten tillhandahålla maltdrycker till salu för afhemtning till mindre qvantitet än tio liter, skall vara skyldig dertill utverka sig tillstånd i samma ordning, som nu är bestämdt för den, hvilken vill för afhemtning försälja vin i mindre qvantitet än tio liter.

Sedan bland motiven påpekats missbruken vid den fria handeln med vin och maltdrycker, hvarom vittnade, förutom de många motionerna vid riksdagarna samt de uttalanden, som i tidningar och på allmänna möten allt som oftast förekommit, framför allt i den i hela landet pågående nykterhetsrörelsen, som icke borde genom lagstift-

ningen motarbetas, hvilket dock komme att ega rum, så länge kommunerna saknade befogenhet att förekomma den lockelse till dryckenskap, som enligt gällande lag kunde genom handeln med nämnda drycker utläggas af hvilken person som helst, fortsätter motionären: »En lagförändring i syfte att inskränka rättigheten till handel med vin och maltdrycker till afhemtning innebär icke någon inskränkning i näringsfriheten, vare sig i afseende å tillverkning eller försäljning, för sådana affärsmän och yrkesidkare, hvilka hafva gjort till sin uppgift att tjena allmänheten genom att tillhandahålla de drycker, som för många blifvit ett verkligt behof, utan frågan gäller endast att utfinna medel att förhindra anordnandet af sådan affärsverksamhet af nu åsyftade slag, som på grund af för handen varande omständigheter pröfvas vara för en ort obehöflig eller skadlig. De invändningar, som häremot ofta blifvit gjorda i hvad som förmenats vara den arbetande befolkningens intresse, förlora sin hufvudsakligaste betydelse i betraktande af att det är just från den arbetande befolkningen, som yrkandet på inskränkning i handeln med vin och maltdrycker förnämligast utgått och ännu utgår.»

Äfven om det icke kan förnekas, att, såsom motionären påstår, den handlande medgifna rättigheten att tillhandahålla allmänheten vin och maltdrycker, gifvit anledning till missbruk, hvaröfver klagomål försports, måste dock å andra sidan medgifvas, att detta omdöme gäller till hufvudsaklig del handeln med vin, hvaremot försäljningen af maltdrycker i obegränsade quantiteter icke kan drabbas af detta klander. Stöd för detta antagande äfvensom för den åsigten, att den föreliggande motionen icke utgör ett tillförlitligt uttryck för den i landet allmänt gällande meningen i denna fråga, hemtar utskottet *dels* från de af länsstyrelserna i riket afgifna utlåtanden öfver den af 1885 års Riksdag aflåtna skrifvelse i fråga om förbud för handlande att sälja vin och maltdrycker i mindre partier än tio liter, hvilken skrifvelse, enligt hvad här ofvan är ådagalagdt, gaf anledning till bestämmelserna i 11 § af kongl. förordningen den 24 oktober 1885, *dels* äfven af den utgång denna fråga erhöll vid sistlidne riksdag, hvilken afslog motionärens förslag, ehuru detsamma vunnit understöd af det utskott, som haft motionen till behandling. Ur denna synpunkt har det förefallit utskottet betänkligt att medverka till framkallande af en lagbestämmelse, som icke vore omfattad af det i landet rådande allmänna föreställningssättet.

Att priset på maltdryckerna skulle fördyras och åtkomsten af desamma försvåras, samt att detta skulle träffa äfven det slag af dessa drycker, som kallas svagdricka, hvilket företrädesvis i städerna och vid större fabriker och industriella anläggningar å landet, der en talrik arbetspersonal är samlad, så allmänt ingått i den dagliga förbrukningen,

att de måste anses utgöra en nödvändighetsvara såsom ersättning för mjölk, hvilken mångenstädes dels är oskäligt dyr, dels icke alltid finnes att få köpa, blefve de oundvikliga följderna af ett bifall till motionärens förslag; och utskottet har icke kunnat undgå att lyssna till dessa skäl, huru mycket än förslagets anhängare lagt sig vinn om att försvaga och understundom rent af förneka betydelsen af desamma.

Vidare hyser utskottet betänkligheter vid att bidraga till utverkande af en lagbestämmelse, som i sina konsekvenser skulle leda till sådana orimligheter som att en person, för att fylla sitt behof af sex halfbuteljer öl, skall finna sig nödsakad att köpa trettio, för så vidt icke lagens föreskrift göres betydelslös genom den så kallade salningen, hvartill förslaget, om det upphöjdes till lag, otvifvelaktigt skulle gifva upphof.

För öfrigt torde svårligen kunna förnekas, att de kommunala myndigheterna innehafva kraftiga medel till förekommande af missbruk vid försäljningen af maldrycker i smärre kvantiteter än tio liter, och i de fall, då klagomålen öfver missbruken äro berättigade, torde orsaken härtill vara att söka i slappheten vid utöfningen af denna kommunala magt.

På grund af hvad utskottet sålunda anfört, och då motionären icke förmått andraga några sådana omständigheter, som kunna vara egnade att föranleda Andra Kammarerna att frångå sitt vid senaste riksdag fattade beslut i denna fråga, får utskottet hemställa:

!:

att herr Liss Olof Larssons motion icke må vinna Riksdagens bifall.

»Det torde säkerligen af alla dem, hvilka varit i tillfälle att å landsbygden iakttaga verkningarne af den senast utkomna kongl. förordningen angående försäljning af vin och maldrycker m. m., erkännas, att sagda författning, oaktadt sina stora förtjenster i förhållande till föregående lagar i samma ämne, likväl i vissa fall redan visat sig behöfva omändras, i syfte att öka nykterheten hos arbetarne och förekomma de med ett omåttligt bruk af nämnda drycker nästan alltid förenade oordningar och olägenheter.»

På grund af denna motivering hemställer herr Olof Andersson i Lyckorna uti ofvan nämnda motion n:o 91:

»att Riksdagen ville ingå till Kongl. Maj:t med en underdånig anhållan, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar i kongl. förordningen den 24 oktober 1885 angående försäljning af vin och maldrycker m. m., att *dels rättigheten att å landet för afhemtning hålla till salu vin eller maldrycker till mindre belopp än tio liter endast må utöfvas af den, hvilken erhållit rättighet att å landet idka sådan utskänkning af nämnda drycker, som afses i 3 § af sagda kongl. förordning, och dels att, rörande vin eller maldryckers hållande för afhemtning till salu å landet till mindre belopp än tio liter, skall i öfrigt gälla samma bestämmelser, som nu äro stadgade, beträffande utskänkningen af nämnda drycker.*»

Då §§ 11 och 15 af kongl. förordningen angående försäljning af vin och maldrycker m. m. den 24 oktober 1885 innehålla de vilkor, under hvilka rättigheten att å landet tillhandahålla allmänheten vin och maldrycker i mindre parti än tio liter får utöfvas jemväl i för- ening med annan handel, och då § 10 i samma förordning föreskrifver, att den, som idkar handel i öppen bod, ej må tillåtas att till förtäring på stället sälja vare sig vin eller maldrycker, så följer häraf uppen- bart, att motionären, som föreslår, att för rättigheten att å landet för afhemtning hålla till salu vin och maldrycker till mindre qvantitet än tio liter skola gälla enahanda bestämmelser, som de nu föreskrifna beträffande utskänkning af nämnda drycker, förutsätter, att all handel med dessa drycker i mindre parti än tio liter icke får vara förenad med annan handel.

Hvad först beträffar den af motionären i fråga satta förändringen i nu gällande bestämmelser angående den mindre partihandeln med vin, har icke motionären till stöd för sin framställning kunnat åberopa något enda på erfarenhet grundadt skäl till förändring uti en lag- bestämmelse, hvars tillämpning omfattar en tidrymd af två och ett tredjedels år, och har icke heller inom utskottet någon sådan omstän- dighet föreburits, som kunnat gifva utskottet anledning att understödja motionärens framställning i detta afseende, allrahelst som det af motio- nären åberopade syftmålet »att öka nykterheten hos arbetarne» står af en förändring i detta hänseende skäligen oberördt.

Vidkommande härefter afskiljandet af handeln med maldrycker i mindre parti än tio liter från aunan handel, hvilket utgör ett nöd- vändigt vilkor för bifall till motionärens förslag, får utskottet hänvisa till sitt under tredje punkten af detta betänkande afgifna utlåtande,

hvaruti utskottet icke funnit skäl förefinnas för bifall till en i detta syfte väckt motion.

Med anledning häraf får utskottet hemställa:

2:o.

att herr Olof Anderssons i Lyckorna motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Uti första punkten i den af herr P. Waldenström väckta motionen n:o 48 föreslår motionären:

att Riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring i nu gällande lag om handeln med vin och maldrycker, att försäljning af dessa drycker, vare sig till afhemtning eller förtäring på stället, icke må, vare sig i stad eller på landsbygd, förenas med annan handel, till hvars bedrifvande särskild anmälan erfordras.

Som stöd för sin åsigt säger motionären:

»Att handeln med vin och maldrycker i vårt land behöfver en strängare kontroll, än som för närvarande deröfver hålles, torde vara temligen allmänt insedt och erkänt, äfven om tankarne kunna vara delade angående sättet att häri åstadkomma en förändring till det bättre.

En af de olägenheter, som göra en verksam kontroll hardt när omöjlig, i synnerhet på landsbygden, är rättigheten att förena vin- och ölhandel med annan handel. I kongl. förordningen angående försäljning af bränvin stadgas, att minuthandel med eller utskänkning af bränvin icke må vara förenad med annan handel, till hvars bedrifvande särskild anmälan erfordras. Detta stadgande utgår uppenbarligen från insigten af svårigheten att upprätthålla vederbörlig kontroll, der dessa två slag af handel äro förenade. Men hvad sålunda gäller bränvinshandeln, det eger ock sin fulla tillämpning på handeln med vin och öl.»

Fördelen af den förändring i lagstiftningen motionären sålunda föreslagit och som egentligen går derpå ut, att det skulle blifva förbudet för den, som idkar handel i öppen bod, icke endast såsom hitills att der sälja maldrycker till förtäring på stället, utan äfven att

föryttra sådana till afhemtning, skulle, enligt hvad af motiveringen framgår, bestå deruti att dymedelst möjliggjordes en strängare kontroll öfver i fråga varande handel än som för närvarande egde rum. Utskottet vågar dock tro, att nu gällande förordning angående försäljning af vin och maldrycker redan innehåller ett, om det användes, tillräckligt verksamt medel att förebygga fortsatta oordningar vid dylik försäljning, nemligen uti den rättighet, som är magistrat eller kommunalnämnd medgifven, att förbjuda vidare utöfning af förvärfvad försäljningsrättighet, derest oordningar och missbruk visat sig deraf härflyta. Om på vissa ställen, såsom det uppgifvits, denna nämnde myndigheter förlänade magt icke blifvit använd, är icke lagstiftningens fel.

Men utskottet fruktar ock, att rent af skadliga följder skulle kunna af den föreslagna förändringen uppkomma. Det skulle väl endast i mycket få fall kunna löna sig att uppsätta handelsbodas, utslutande afsedde för försäljning af maldrycker. Och för att sådana handelsbodas skulle blifva lönande, komme säkerligen deras innehafvare att göra allt för rörelsens vidgande, hvilket väl icke kunde vara egnadt att gagna nykterheten och ordningen. Vidare skulle genom det föreslagna lagstadgandet, särskildt å landet, hvarest i allmänhet bryggerierna torde vara belägna oftast på flere mils afstånd från hvarandra, försvåras åtkomsten icke endast af de starkare sorterna maldrycker, hvilka vid omätligt bruk kunna medföra skadliga verkningar, utan äfven af det så kallade svagdrickat, hvilket, fullkomligt oskadligt, som det torde få anses vara, både användes såsom läskedryck och i väsentlig mån ingår i arbetarefamiljernas måltidsanordning. — Måhända skulle följden af ett förbud mot att, såsom nu, hafva försäljning af maldrycker i sammanhang med matvaru- och annan dylik handel jemväl kunna verka derhän, att det på många ställen icke blefve möjligt åtkomma maldrycker äfven af oskyldigaste slag, annorstädes än å bränvinskrogarne — den, som idkar utskänkning af bränvin, eger ju nemligen ock sälja maldrycker — och att detta icke skulle vara nyttigt lärer ligga i öppen dag. För att gifva menniskor anledning att gå till krogen må man noga akta sig.

På grund af det nu anförda och då äfven från näringsfrihetens synpunkt betänkligheter kunna uppstå emot att så vidsträckt som motionären åsyftar försvåra föryttrandet af de i och för sig oskadliga maldryckerna, finner sig utskottet böra

3:o.

afstyrka bifall till motionen i denna del.

Uti andra punkten af herr P. Waldenströms motion n:o 48 inom Andra Kammaren har framhållits det i många delar af vårt land vanliga sätt att gäcka de åtgärder, som af vederbörande kommunalstyrelser å landet med stöd af gällande författningar vidtagas till hämmande af dryckenskap och deraf föranledda oordningar, bestående deri att bryggare och så kallade öltappare låta köra ut stora quantiteter öl efter allmänna vägarne, säljande till höger och venster åt kommande och gående så mycket eller så litet, som dessa önska, dels till afhemtning, dels till förtäring på stället. Motionären har vidare anført, hurusom klagomålen öfver detta ofog år för år hafva blifvit alltmer högljudda samt att det fördenskull synes nödvändigt, att lagstiftningen ingriper äfven mot detta missbruk.

På grund af dessa anförda skäl hemställer motionären, att Riksdagen måtte för sin del besluta sådant tillägg i nu gällande lag om handel med vin och maltdrycker, att all handel med dessa drycker å allmän väg eller plats må vara alldeles förbjuden. — Skulle detta förslag af Riksdagen godkännas, så föreslår motionären slutligen, att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om ändring af nu gällande förordning om handel med vin och maltdrycker till öfverensstämmelse med dess beslut.

Uti denna motion hafva 35 af Andra Kammarens ledamöter instämt.

Vidare har utskottet inhemtat, att herr Ölander inom Första Kammaren väckt motion (n:o 18) i samma syfte eller till förekommande af berörda missförhållande vid utkörning af öl från bryggerierna, och hvarvid han åberopat de skäl, som herr Näsman uti en i samma ämne vid fjolårets riksdag inom Andra Kammaren väckt motion har anført, samt hemställt, det Riksdagen måtte för sin del besluta följande tillägg i 15 § i kongl. förordningen angående vilkoren för försäljning till förtäring på stället af vin och maltdrycker m. m., nemligen:

»Mom. 4. Hvad här är stadgadt om handlande gälle äfven om tillverkare af maltdrycker, då han sådana drycker till försäljning kringför eller låter kringföra.»

Då klagomål från åtskilliga orter inom landet försports öfver det allt mera tilltagande missbruket, att ölutkörare sälja öl och maltdrycker å allmänna vägar och platser, hvilket missförhållande bland annat styrkes dels derigenom att, såsom nämndt är, 35 ledamöter af Andra Kammaren instämt uti den af herr Waldenström väckta motionen, och dels derigenom att en af Första Kammarens ledamöter, som är bosatt i en ort, der denna handel på uppgifvet sätt bedrifves, väckt motion i samma ändamål; och då våra lagar i afseende på förbrytelser å allmän väg

och plats i andra fall äro ganska strängt skärpta, anser sig utskottet på anförda skäl böra föreslå,

4:o.

a) att Riksdagen måtte för sin del besluta sådant tillägg i nu gällande lag om handel med vin och maltdrycker, att all handel med dessa drycker å allmän väg eller plats må vara alldeles förbjuden.

Skulle detta förslag af Riksdagen godkännas, hemställas,

b) att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om ändring af nu gällande förordning om handel med vin och maltdrycker i öfverensstämmelse med detta beslut.

Uti motionen N:o 117 hemställer herr E. Åkerlund, det Riksdagen ville besluta i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om sådan förordnings utfärdande, som fräntager Konungens befallningshafvande all rätt att utan kommunalstämmas och kommunalnämnds medgifvande, lemna någon sorts tillåtelse för försäljning på landet af ofvanberörda dryckesvaror »till förtäring på stället» och tillerkänner såväl Konungens befallningshafvande som kommunalstämma rätt att utfärda förbud mot all sådan handels bedrivande, derest någon af dessa myndigheter finner sådant lämpligt och nyttigt.

Motionären anför såsom stöd för sina yrkanden:

»Från många håll i vårt land har försports ett enligt min tanke fullt berättigadt missnöje öfver, att kommunalstämma icke utan vidare eger rätt förbjuda all försäljning af »vin och maltdrycker», och ofta har det visat sig högst svårt, om icke rent af omöjligt, att hindra, det »försäljning till afhemtning» föranledt samma, om icke svårare följder, som om utskänkning fått utöfvas, ehuru fullt säkra bevis, det förhållandet varit sådant, ofta — för att icke säga oftast — ej stått att erhålla, synnerligast å landsbygden, der ordningsmagten är liten, men tillgången på handelsbodas så mycket större, hvadan lagöfverträdelse af ifrågavarande slag, ehuru kända, icke med skäl af kommunalnämnd kunnat beifras, eller den rätt, § 15 i kongl. förordningen angående försäljning af vin m. m. af den 24 oktober 1885 erbjuder, komma till användning, och den Konungens befallningshafvande uti § 7 af samma kongl. förordning lemnade rättigheten att under nära ett års tid för

hvarje gjord ansökning, utan att höra vare sig kommunalnämnd eller stämma, lemna tillstånd till utskänkning af ifrågavarande drycker kan lätt förlama den kommunala ordningsmagtens åtgöranden i ofvan antydt syfte.»

Visserligen finnes ingen anledning att tro, det Konungens befallningshafvande någonsin missbrukat sin rätt att meddela tillstånd för utskänkning af maltdrycker under kortare tid, men att Konungens befallningshafvande i många fall omöjligen kan ega eller erhålla säkra uppgifter om, hurudana de personer äro, som söka ifrågavarande rättighet, torde vara visst, och då frågan, huruvida tillfällig utskänkning — likasom nästan all aunan sådan — medför skada eller ej, just beror på egenskaperna hos de personer, som erhålla tillstånd till dylik utskänkning, samt då kommunalstämman väl bör kunna antagas vara den myndighet, som bäst af alla känner medlemmarne inom sina respektive kommuner, finner utskottet den föreslagna förändringen af § 7 i gällande förordning så mycket lämpligare.

Att utskänkning af maltdrycker vid auktioner och dylika tillfällen oftast medför mera skada än gagn, torde svårigen kunna förnekas af den, som sett, huru dervid brukar tillgå samt huru många slagsmål, våldsamheter och inköp för oskäligt högt pris af onyttiga artiklar under rusets inflytande förekomma. Ovanligt torde icke heller vara, att utskänkingsrätt sökes just för att auktionsbesökande skola under »lifvad sinnesstämmning» betala mera för de af dem inköpta varorna, än de i fullt nyktert tillstånd skulle hafva gjort.

Att, såsom man hört uppgifvas, maltdrycker icke, eller åtminstone ytterst sällan, skulle blifva orsak till rus, derest icke så kalladt vin förut förtärts, synes, ifall så verkligen vore förhållandet, gifva utskottet rätt i det antagandet, att endast sådana personer, om hvilka man känner, att de icke sälja rusgifvande maltdrycker åt redan förut half-rusiga personer, böra erhålla utskänkingsrätt, och att just därför kommunalstämman bör ega att förvägra dylik rätt, om den finner den sökande olämplig att sköta försäljningen af de omhandlade dryckesvarorna.

Utskottet har, ehuruval andra föreslagna förändringar af kongl. förordningen den 24 oktober 1885 blifvit afstyrkta, beslutat tillstyrka bifall till ifrågavarande punkt, emedan genom en sådan ändring ändock något blifvit gjordt i nykterhetens intresse, utan att dervid näringsfriheten eller enskild mans rätt kan anses blifva förnärad.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, och då genom utlåtandena i punkterna n:is 1 och 2 frågan om kommunalstämmas rätt att förbjuda all försäljning af vin och maltdrycker torde kunna anses af

utskottet behandlad, får utskottet föreslå Riksdagen att i så måtto bifalla motionen i fråga:

5:o.

att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anholder om sådan ändring af § 7 uti gällande förordning angående försäljning af vin m. m. af den 24 oktober 1885, att den måtte erhålla följande lydelse,

§ 7.

1. Vid helsobrunn eller badort, på passagerarfartyg eller å jernvägsstation, må för bestämd tid, kortare än år, rättighet till utskänkning af vin eller maldrycker meddelas af Konungens befallningshafvande, när vederbörande derom gjort anmälan. Vid andra tillfällen, der värdshusrörelse eller utskänkning af annan anledning kan komma i fråga att under endast någon del af året utöfvas, må tillstånd dertill af Konungens befallningshafvande gifvas endast efter kommunalnämnds och kommunalstämmas medgifvande.

Stockholm den 23 mars 1888.

På utskottets vägnar:

CARL AUG. ANDERSSON.

Reservationer:

vid punkterna 1:o och 3:o af herrar *Jansson*, *Sundström* och *Åkerlund*, hvilka yrkat bifall till herr L. O. Larssons motion n:o 164 samt 1:a punkten af herr P. Waldenströms motion n:o 48;

vid punkten 4:o af herr *Andersson*;

vid punkten 5:o af herrar *Andersson* och *Berg*;

af herr *Huss*: »Uti det slut, hvartill Utskottet i 5:te punkten kommit, har jag icke kunnat instämma, *dels* derföre, att den föreslagna ändringen saknar betydelse, så länge § 13 af kongl. förordningen angående vilkoren för försäljning af bränvin m. m. den 29 maj 1885 förblifver oförändrad, *dels* äfven derföre att, för så vidt Konungens befallningshafvandes rätt att på vederbörandes anmälan utan kommunalmyndigheternas hörande meddela rättighet till utskänkning af vin och maldrycker för bestämd tid, kortare än år, anses böra borttagas, skrifvelseförslaget bort *utan undantag* omfatta hela § 7 i kongl. förordningen angående försäljning af vin och maldrycker m. m. den 24 oktober 1885.»

Rättelse:

I Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 20.

Sid. 19, rad. 4 nedifrån står: *Jansson*
läs: *E. P. Jansson*
